

D Great Modest Coman

Compus din cinci fragmente aparent independente, romanul de debut al lui Dan Coman, *Irezistibil* (Editura Cartea Românească, 2010), ia în serios convenția autoficțiunii, reușind să-i respecte aproape în literă aspectele structurale și compoziționale și, simultan, să o deconstruiască, redimensionând miza literară a speciei respective. Căci de data aceasta avem de-a face cu o autoficțiune autentică, insist asupra termenului folosit inflaționist care, mai nou, se autodeclanșează ori de câte ori privirea studioasă a lectorului întâlnește un discurs la persoana întâi și vreo scenă libidinală, oripilat și simultan satisfăcut că nu a fost chiar atât de oripilat. Dacă granițele volatile dintre evenimentul trăit și importul de imagini alogene creează confuzia, vertijul, care dau substanță autoficțiunilor „cool”, autorul folosește acest procedeu pentru separarea în planuri suprapuse, destul de clar delimitate, ale biograficului și fabulării.

În *Irezistibil*, prozatorul Dan Coman își urmărește cu minuțiozitate cariera (reală) de poet, alocând fiecărei povestiri câte unul dintre volumele sale, explicându-le de obicei geneza printr-o juxtapunere (nu chiar mixtură, conform regulilor tacite ale sub-speciei autoficționale) de persoane și evenimente reale prinse într-o adaptare a mitului (literar) faustic cu o ieșire, deci, spre alegorie și problematizare a sinelui artistic. Autorul evită capcana unei metalepse sau alternative „experiențiale” și senzația că se joacă singur în nisipul memoriei, apelând la tema artistului scindat, devorat de egomanie și demiurgii vizionare. Desigur, tema aceasta subîntinde imaginarul literar și dezbaterile intelectuale, măcar de la Goethe via Thomas Mann și Oscar Wilde încoace, ceea ce face cu atât mai convingătoare actualizarea ei în forma auto și metaficțională aleasă de Dan Coman.

Primul fragment, *debut*, este (așa cum te-ai aștepta de la un debut) destul de ezitant, autorul încercând fără prea multă consistență să creeze o discrepanță între o atmosferă funebrafunambulescă, dar cu ecouri din Sorin Titel și conștiința concupiscentă a naratorului-scriitor care are chef de mătușă-sa, fiind însă mai excitat de poeziile scrise despre ea, decât de ea. A doua „bucată” literară, *o întâlnire cu copiii*, mută grotescul într-un plan realist, al festivismelor didactice, „marele poet” Coman fiind invitat la o școală dintr-un sătuc părăsit din județul Bistrița, unde este întâmpinat ca o mare vedetă. Scenele cu copiii care îi recită poemele (cele reale, ale poetului Dan Coman și, ca fapt divers, chiar versurile citate de către O. Soviany într-o cronică) post-

expresioniste, autoflagelante, înghițind în sec îmbujorați și mânați de la spate de învățătoarea surescitată sunt de un ridicol excelent redat. Autorul pleacă din sat după ce e este violat atât identitar, cât și fizic, de doamna directoare, bătrână, dar ahtiată după carnea tânărului avatar eminescian. În *great D Coman*, fragment mai întins, se vede mai bine (prea bine), atât procedeu, cât și limitele lui. Complexat de MMh și JFP (corespondențele cu personajele reale sunt facile, dar, după cum ziceam, autorul este fidel convenției), prietenii săi literați care au succes, și fascinat de bătrânul mentor alcoolic Paraschivoiu, naratorul îi fură acestuia din urmă manuscrisele, cu largul (și scabrosul) concurs al nevastei acestuia. Folosindu-se de poemele bătrânului, boschetar și cerșetor, Dan Coman publică volum după volum (de fapt volumele sale de versuri, ale lui Dan Coman, atribuite în ficțiune lui Paraschivoiu) și devine un poet nemaipomenit, arhicunoscut etc.

Limitele despre care vorbeam, punctele slabe ale cărții ar fi monotematismul și, dintr-un alt unghi, organizarea materiei narrative după niște principii discutabile din perspectiva receptorului. Cu excepția, poate, a celei mai solide „piese”, *studio 45*, tensiunea se eliberează prea repede, textul își atinge zonele de maximă semnificație pe la mijloc, iar apoi ori intră pe o pantă descendent-repetitivă, ori aglutinează secvențe care nu mai adaugă nimic ofertei inițiale, ori o explicitează redundant. De exemplu, deși înțeleg metafora sexului detracat, devalorizat, fie ca agresiune a intimității / depozitare totală de sine, fie pur și simplu ca violentare externă care face mai sensibilă drama interioară, problema apare în momentul în care autorul folosește în trei texte aceeași imagine, a gerontofliei impuse, și în aceeași parte a textului. Laitmotiv-laitmotiv, dar cum metafora respectivă nu este de o complexitate care să stupeficeze, ea își epuizează semnificațiile pe la a doua reluare (personajul Dana – „sucuba” muribundă și respingătoare căreia naratorul își vinde corpul întru glorie literară).

Nu o să povestesc *studio 45*, construită din nou prin proliferarea cancerigenă a țesutului narcisist, de data aceasta cu ajutorul glosolaliei (!), și mai dramatică și, în același timp, mai amuzantă decât celelalte. Ultimul fragment, *gât de lup*, este de extracție poematică și are rolul de a schimba, de a ambigua (inteligent) perspectiva și de a transfera discuția despre identitate înspre un scenariu al denudării eului, al cărui rest inevaluabil (se) repetă la infinit: *D great coman*.

Nu mi se pare că în profunzimea introspecției trebuie căutate punctele tari ale acestui roman, căci partea de analiză psihologică nu depășește perioada interbelică (ceea ce nu e neapărat un defect, autorul părând să rezoneze mai degrabă la modelele literare consacrate ale modernismului, Bulgakov, Kafka, Thomas Mann etc.). Având în vedere tema aleasă de autor, eu m-aș feri de glose neologice, înfiorat metafizice. Romanul poate suporta o pleiadă de catabaze, experiențe revelatorii și specularități, dar cred că acest gen de discurs nu este consonant cu stilul și cu viziunea autorului care, ambele, înclină planul interpretării spre o apologie, fie și prin recul și refracție, a lucidității și a modestiei (horribile dictu), verișoară a common sense-ului. Desigur, există acest reflex, atât timp cât tema literară a dublului și cea faustică suscită de la sine aluviuni ale memoriei culturale. Dislocarea sinelui, anxietatea pierderii controlului, diz-locuirea, „sunt în mine niște doi”, „eu sunt altul” și alți „topoi” ai multiplicității identitare sunt reprezentați în *Irezistibil* prin intermediul dramei identității, dar cu un „catch”. Aceasta este scindată între un eu creator, maleabil, sufocat în propria mediocritate și un alt fel de ID care colectează toate secrețiile emanate de invidii, nesiguranțe, vanități, până când se autonomizează sau, mai precis, se obiectualizează, funcționează independent în fața conștiinței-spectator a eului inițial. Dacă autorul ar fi locuit de un „altul”, de un „Celălalt incomprehensibil”, am avea parte de o experiență banală, o reciclare pe o linie a fantasticului, ajunsă de ceva vreme în cultura populară (vezi *Truismes* al lui M. Darrieusecq, dar și, din altă sferă, videoclipul *Blind Pilots* al formației The Cooper Temple Clause). El este însă locuit de un același, de o ipseitate, de o sumă de potențialități mereu prezente ca substanțe ale „drogului literaturii” și e, deci, derutat de narcisismul consubstanțial oricărui creator, ceea ce face romanul mai puțin ofertant sub aspectul scenografiei onirice, dar mai bine legat din punct de vedere ontologic. În același sens, mi se pare forțată considerarea intruziunii fantasmațice ca notă definitorie a calității romanului. Convenția acestui gen de literatură e la vedere, își arată intenționat desuurile, iar ambiguitatea nu este, aici, decât o formă de literaritate, nu trece spre metafizic și indecidabil, spre rup-turi de sens.

Instalarea fisurii prin care Daimonul cel rău iese la suprafață și se manifestă tiranic este urmărită monoton, într-un limbaj enunțiativ, care încearcă să dezamorseze patetismul unei astfel de meta/anamorfoze. Nesiguranța în alegerea unor termeni și verbe la perfect simplu care apar din senin, stricând cursivitatea retoricii, ar fi singurul defect (neglijabil) al scriiturii. Autorului i se poate reproșa că, urmărind aceeași formulă, pe principiul muzical al fugii, își pierde cititorul pe la mijlocul volumului, parte în care devine clar că manile lui Dan Rățoi, pseudonim Dan Coman, de a deveni „cel mai mare poet al generației sale” îl vor arunca pe aceeași traiectorie, aceea a unui Edward

Hyde dopat cu propria valoare, capabil de orice, chiar și malgré soi, pentru a fi considerat un mare scriitor. Senzația aceasta este atenuată de opțiunea autorului pentru o autoficțiune în care imaginația este un mediu al exorcizării, delimitării profilactice și asigurării unui spațiu igienic. Această alegere implică o supralicitare a biografiei prin ficțiune care pune, de fapt, în valoare biografia. Convertirea în retorică a acestei intuiții originale, reprezintă, după mine, cea mai reușită dimensiune a romanului.

Irezistibil nu se ridică poate la nivelul versurilor din *anul cărții galbene* sau *ghinga*, dar nu dezamăgește nici pe cei familiarizați cu poezia lui Dan Coman, nici pe cei care îl vor cunoaște mai întâi în calitate de prozator (acestora le recomand să își completeze experiența cu măcar cele două volume de versuri de mai sus). Romanul incită suficient încât să îi facă să se jeneze pe autorii care, în perpetuă căutare a validării externe că sunt buni, ce mai, cei mai buni, se caută zilnic pe google și se promovează, isterici și neînțeleși (sub nume false) pe bloguri. Dar și suficient de profund încât să ne facă să medităm la faptul că, pentru a-l parafraza pe Marin Mălaicu-Hondrari, literatura nu este (doar) „prăbușire” în propria băltoacă sentimental-obsesivă, ci și, uneori, rareori, „dezmeticire” a autorului, a cititorilor.

